

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΑΞΗ ΤΟΥ
ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟΥ
ΚΑΠΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

2021 – 2025

ΛΕΥΚΩΣΙΑ
2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	5
3. ΟΡΑΜΑ	14
4. ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	15
5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	16
5.1. Ενίσχυση Νομικού Πλαισίου - Αυστηρότερες Ποινές	16
5.2. Αυστηρότερος Έλεγχος της Εφοδιαστικής Αλυσίδας	18
5.3. Πρόληψη και Καταστολή - Ενίσχυση των Αρχών Επιβολής του Νόμου.....	20
5.4. Προσαρμογή σε ένα συνεχώς μεταβλητό περιβάλλον μέσω της βελτίωσης της γνώσης σχετικά με την έκταση, τη φύση και τις τάσεις του παράνομου εμπορίου ...	22
5.5. Ενημέρωση, Ευαισθητοποίηση Πολιτών.....	23
6. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	25
6.1. Σχέδιο Δράσης.....	25
6.2. Προϋπολογισμός	25
6.3. Αναθεώρηση Στρατηγικής.....	25
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ – ΠΗΓΕΣ	26

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το λαθρεμπόριο και οι λοιπές μορφές απάτης στον τομέα των καπνικών προϊόντων αποτελούν έγκλημα που αποστερεί από την Κυπριακή Δημοκρατία σημαντικά δημόσια έσοδα τα οποία θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν δημόσια έργα και υπηρεσίες προς όφελος των πολιτών. Χαρακτηριστικό είναι ότι η απώλεια εσόδων για τον προϋπολογισμό της ΕΕ και των Κρατών Μελών της στον τομέα αυτό υπολογίζεται στα 10 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως.

Το παράνομο εμπόριο καπνικών προϊόντων, που ως γνωστό τις τελευταίες δεκαετίες κυριαρχείται από το οργανωμένο έγκλημα, πέρα από τις συνέπειες στα δημόσια έσοδα, έχει καταστροφικές συνέπειες για το νόμιμο εμπόριο, διευκολύνει τη διάθεση καπνικών προϊόντων σε ανήλικα άτομα, υπονομεύει τη δημόσια υγεία και τις πολιτικές των κρατών στους τομείς αυτούς, ενώ παράλληλα χρηματοδοτεί το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία κι ενισχύει τα φαινόμενα διαφθοράς. Η οικονομική ύφεση που προκάλεσε τα τελευταία δύο χρόνια η πανδημία COVID-19, δημιούργησε νέες ευκαιρίες τις οποίες εκμεταλλεύτηκε το οργανωμένο έγκλημα σε όλους τους τομείς του παράνομου εμπορίου καπνικών προϊόντων, επιτείνοντας τον φαύλο κύκλο της ύφεσης.

Το Τμήμα Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας υπήρξε πάντοτε πρωτοστάτης στον αγώνα κατά της πάταξης του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων, τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Συνεργάζεται στενά με τις Τελωνειακές και διωκτικές αρχές άλλων Ευρωπαϊκών και τρίτων χωρών, με το Ευρωπαϊκό Γραφείο Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), τη EUROPOL και άλλους διεθνείς οργανισμούς. Αντιπροσώπευσε την Κυπριακή Δημοκρατία στις μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις για την ετοιμασία του Παγκόσμιου Πρωτοκόλλου για την Πάταξη του Λαθρεμπορίου Καπνικών Προϊόντων. Η Κυπριακή Δημοκρατία ήταν από τις πρώτες χώρες που υπέγραψαν και κύρωσαν το εν λόγω Πρωτόκολλο το οποίο τέθηκε σε ισχύ στις 25/9/2018 και το οποίο μαζί με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Πάταξη του Παράνομου Εμπορίου Καπνικών Προϊόντων, αποτέλεσαν τη βάση για την εκπόνηση της στρατηγικής του Τμήματος Τελωνείων για το σκοπό αυτό.

Με την παρούσα στρατηγική το Τμήμα Τελωνείων δεσμεύεται στην περαιτέρω ενίσχυση της δράσης του για την πάταξη του παράνομου εμπορίου καπνικών προϊόντων, λαμβάνοντας τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά μέτρα, με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων, τμημάτων, υπηρεσιών και διωκτικών αρχών, καθώς η συνεργασία αποτελεί το κλειδί για μια σύγχρονη και ολιστική προσέγγιση για την πάταξη όλων των μορφών απάτης και των συνεπακόλουθών τους τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Κυριακή Μυριανθοπούλου
Διευθύντρια Τμήματος Τελωνείων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ζούμε σε ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο, ασταθές και αβέβαιο περιβάλλον που συνεχώς μεταβάλλεται, με τεράστιες συνέπειες στην οικονομία και την κοινωνία. Η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί ένα ακόμα πιο πολύπλοκο διεθνές περιβάλλον όπου η διακίνηση αγαθών, προσώπων, κεφαλαίων, πληροφοριών και τεχνολογίας αυξάνεται συνεχώς. Αυτό παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη για οικονομική ανάπτυξη μέσω του αυξανόμενου διεθνούς εμπορίου. Με τις σύγχρονες τεχνολογίες, το διαδίκτυο, τη ραγδαία διασπορά της πληροφόρησης, οι αποστάσεις μικρύνονται ακόμα περισσότερο υποβοηθώντας αυτή την ανάπτυξη. Ταυτόχρονα όμως, το συγκεκριμένο περιβάλλον δεν υποβοηθά μόνο το νόμιμο εμπόριο αλλά και το παράνομο, καθώς οι εγκληματίες χρησιμοποιούν αυτές τις φιλελευθεροποιήσεις στη διακίνηση προσώπων, αγαθών και κεφαλαίων κατά μήκος των συνόρων προς όφελός τους.

Ένας τομέας που επηρεάζεται σημαντικά από την παγκοσμιοποίηση είναι το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων στο οποίο κυριαρχεί παγκοσμίως το οργανωμένο έγκλημα και επηρεάζει το νόμιμο εμπόριο, υπονομεύει τη δημόσια υγεία και τα έσοδα των κρατών, υποβοηθά την προσφορά καπνικών προϊόντων στους νέους και χρηματοδοτεί άλλες παράνομες δραστηριότητες όπως το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, προσώπων, όπλων και την τρομοκρατία, με αλυσιδωτά αποτελέσματα σε όλο το φάσμα της κοινωνίας.

2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων προκαλεί εδώ και χρόνια έντονη ανησυχία τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Στο παρελθόν όταν μιλούσαμε για λαθρεμπόριο καπνικών προϊόντων, εννοούσαμε το λαθρεμπόριο κυρίως τσιγάρων κατά τη διακίνησή τους μεταξύ των συνόρων των κρατών. Σήμερα, αναφερόμενοι στο παράνομο εμπόριο καπνικών, εννοούμε μια πλειάδα προϊόντων όπως τον ακατέργαστο καπνό, τον κατεργασμένο καπνό, τα υπολείμματα καπνού, τα τσιγάρα, τον καπνό για στριφτά τσιγάρα, τον καπνό για ναργιλέ, τα θερμαινόμενα καπνικά προϊόντα και άλλα καινούρια είδη, τα οποία δεν συμμορφώνονται με οποιεσδήποτε από τις διατάξεις όλων των εφαρμοστέων διεθνών συμβάσεων, νόμων και κανονισμών.

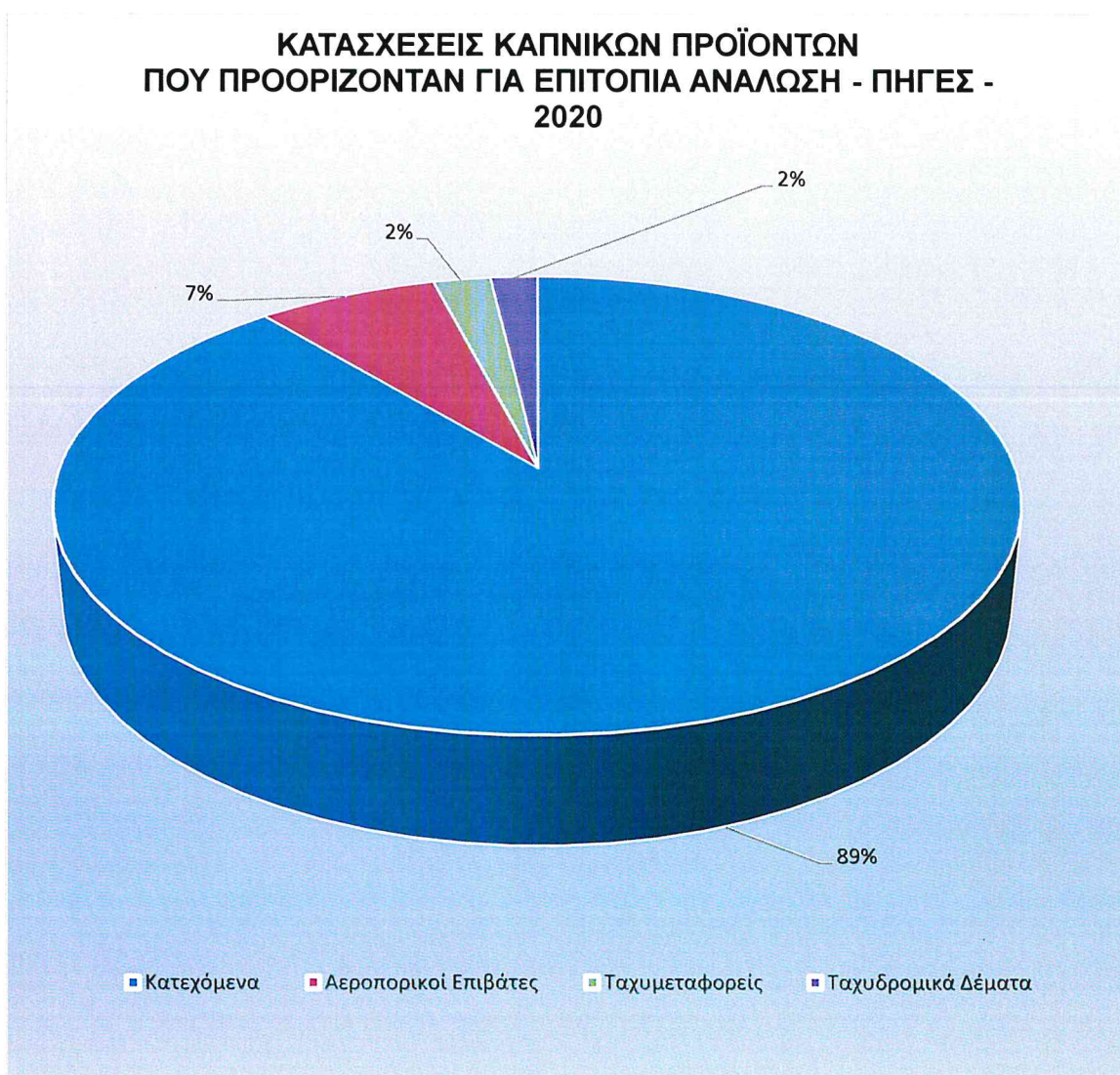
Το παράνομο εμπόριο προμηθεύει τους καταναλωτές, μεταξύ των οποίων νέους και παιδιά, με καπνικά προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές από αυτές που έχουν οριστεί για να αποθαρρύνουν το κάπνισμα, δεν συμμορφώνεται με τις κανονιστικές ρυθμίσεις που προβλέπονται για την προστασία της υγείας των καταναλωτών και συνεπάγεται σημαντικές απώλειες για τα δημόσια έσοδα. Πέραν του λαθρεμπορίου των καπνικών προϊόντων των μεγάλων καπνοβιομηχανιών, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση του παράνομου εμπορίου φτηνών, νόμιμα παραγόμενων καπνικών προϊόντων, μεγάλο μέρος των οποίων όμως προορίζεται για τη μαύρη αγορά, της παράνομης παραγωγής απομιμήσεων τόσο εκτός όσο και εντός της ΕΕ, της λαθραίας διακίνησης μέσω του αεροπορικού φορτίου, των ταχυδρομείων και των ταχυμεταφορέων λόγω της έντονης δραστηριοποίησης των εγκληματιών στο διαδίκτυο. Υπολογίζεται ότι εάν όλα τα τσιγάρα που πωλούνται στη μαύρη αγορά πωλούνταν νόμιμα, θα προσθέτονταν στον προϋπολογισμό της ΕΕ και των Κρατών Μελών της επιπλέον 9.5 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως.

Σύμφωνα με την ετήσια μελέτη της KPMG για τη λαθραία αγορά τσιγάρων στα Κράτη Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το 2019, που δημοσιεύτηκε το 2020, η κατανάλωση λαθραίων τσιγάρων στην ΕΕ το 2019 μειώθηκε στο 7.9% της συνολικής κατανάλωσης, ποσοστό που αναλογεί γύρω στα 38.9 δισεκατομμύρια τσιγάρα, ακολουθώντας τη μείωση στη συνολική κατανάλωση τσιγάρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 2.4%. Αυξήθηκε όμως η κατανάλωση απομιμήσεων και φτηνών τσιγάρων η οποία ξεπέρασε το 50% της συνολικής κατανάλωσης λαθραίων τσιγάρων, γεγονός που σε σημαντικό βαθμό φαίνεται να οφείλεται στην αύξηση των παράνομων εργοστασίων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με βάση τα ευρήματα της ίδιας μελέτης, κατά το 2019 η κατανάλωση τσιγάρων στην Κύπρο επίσης μειώθηκε ελαφρά στα 1.21 δισεκατομμύρια τσιγάρα σε σχέση με 1.24 το 2018. Αντίθετα, υπήρξε ραγδαία αύξηση στο ποσοστό κατανάλωσης λαθραίων και απομιμήσεων τσιγάρων το οποίο ανήλθε στο 14.3% της συνολικής κατανάλωσης, ανεβάζοντας την Κύπρο στην τέταρτη θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με την δέκατη τρίτη θέση στην οποία βρισκόταν το 2018. Η Κύπρος μαζί με τη Σουηδία ήταν

οι χώρες που κατέγραψαν τη μεγαλύτερη αύξηση. Η απώλεια εσόδων από τους φόρους για το κράτος υπολογίζεται στα 28 εκατομμύρια ευρώ. Με εξαίρεση το 2017, το ποσοστό κατανάλωσης λαθραίων τσιγάρων αυξάνεται συστηματικά από το 2014 (2014 – 4.4%, 2015 – 5.7%, 2016 – 7.3%, 2017 – 6%, 2018 – 8.2%, 2019 – 14.3%). Η κύρια πηγή προέλευσης των λαθραίων τσιγάρων το 2019 παρέμειναν όπως και το 2018 οι περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο.

Τα στατιστικά των κατασχέσεων καπνικών προϊόντων που τηρούνται από το Τμήμα Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας επιβεβαιώνουν ότι η κύρια πηγή προέλευσης των λαθραίων καπνικών προϊόντων που προορίζονται για επιτόπια ανάλωση τα τελευταία χρόνια είναι οι περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου η Κυβέρνηση της Δημοκρατίας δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Όπως φαίνεται στο πιο κάτω διάγραμμα το ποσοστό των λαθραίων καπνικών προϊόντων που προέρχονταν από τις περιοχές αυτές ανήλθε στο 89% των κατασχεθέντων κατά το 2020.

Κατά το 2020 η πανδημία COVID-19 δημιούργησε περαιτέρω ευνοϊκές συνθήκες για την επέκταση του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων, καθώς αυξήθηκε η ζήτηση για φθηνά καταναλωτικά αγαθά λόγω της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης.

Για να συγκρατήσουν την πανδημία και τις συνέπειές της, οι κυβερνήσεις έχουν αναλάβει απaráμιλλη δράση, κλείνοντας σύνορα και λαμβάνοντας αυστηρά προληπτικά μέτρα. Εδώ και αρκετά χρόνια η αυξημένη ανάγκη διασφάλισης της ασφάλειας στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει μεταμορφώσει τον ρόλο των τελωνειακών αρχών, δίνοντάς τους πρωταγωνιστικό ρόλο στον έλεγχο της αλυσίδας εφοδιασμού. Μέσα στα πλαίσια αυτά για ακόμα μια φορά οι τελωνειακές αρχές των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσαρμόστηκαν με εξαιρετικά γρήγορο ρυθμό και συντονισμένο τρόπο στη νέα πραγματικότητα με τροποποιήσεις νομοθεσίας, νέους κανονισμούς και διαδικασίες, ούτως ώστε να εγγυηθούν ότι οι αλυσίδες εφοδιασμού θα συνεχίσουν να λειτουργούν. Η συνεργασία μεταξύ των τελωνειακών αρχών και των αρχών εποπτείας της αγοράς διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο. Καθώς οι Υπηρεσίες Υγείας αντιμετώπισαν την πρώτη γραμμή της μάχης με τον ιό, ζητήθηκε από τα Τελωνεία να διευκολύνουν τον γρήγορο τελωνισμό των απαραίτητων αγαθών και ταυτόχρονα να παρεμποδίσουν την εισαγωγή προϊόντων που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για την εσωτερική αγορά, διατηρώντας την ισορροπία μεταξύ υψηλού επιπέδου στοχευμένων ελέγχων και των απαραίτητων διευκολύνσεων στα βασικά προϊόντα, εφαρμόζοντας το εναρμονισμένο κοινό πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων με τη χρήση των ηλεκτρονικών τελωνειακών συστημάτων, συστημάτων ανάλυσης κινδύνου και ανταλλαγής πληροφοριών.

Παρά τις προσπάθειες αυτές και την αρχική διακοπή της παράνομης εφοδιαστικής αλυσίδας στις αγορές της Δυτικής Ευρώπης, οι εγκληματικές οργανώσεις βρήκαν γρήγορα εναλλακτικές διαδρομές από την παραγωγή έως και τη διανομή, εκμεταλλευόμενες τις διαφορές στους κανόνες μετακίνησης και ταξιδιών μεταξύ των χωρών και τις καθυστερήσεις που παρατηρήθηκαν σε κάποιες χώρες στη λήψη μέτρων και περιορισμών, δίνοντας χρόνο προσαρμογής στην παράνομη εφοδιαστική αλυσίδα. Στην Κύπρο αν και λήφθηκαν έγκαιρα περιοριστικά μέτρα, παρά την αρχική μείωση του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων λόγω του κλεισίματος των αεροδρομίων, των λιμανιών αλλά και των οδοφραγμάτων, και πάλι η παράνομη εφοδιαστική αλυσίδα προσαρμόστηκε χρησιμοποιώντας την τεχνολογία για τη συνέχιση του λαθρεμπορίου μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που παρέχουν γρήγορες και ευέλικτες μεθόδους επικοινωνίας μεταξύ του τελικού καταναλωτή και των λαθρεμπόρων.

Μέσα στα πλαίσια αυτά κατά το 2020 παρατηρήθηκε μείωση στον αριθμό υποθέσεων κατάσχεσης καπνικών προϊόντων που αφορούσαν θαλάσσιες μεταφορές, μεταφορές από αεροπορικούς επιβάτες αλλά και λαθραίων εμπορευμάτων που μεταφέρονταν από τις περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας όπου η Κυβέρνηση δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο. Όσον αφορά το θαλάσσιο φορτίο αντίστοιχη ήταν και η μείωση στις κατασχεθείσες ποσότητες. Σχετικά με τους αεροπορικούς επιβάτες, αν και μειώθηκαν οι υποθέσεις, οι ποσότητες μειώθηκαν ελάχιστα, διατηρώντας την τάση των τελευταίων χρόνων περίπου στα ίδια επίπεδα. Αντίθετα αν και οι κατασχέσεις

λαθραίων εμπορευμάτων από τα κατεχόμενα μειώθηκαν, οι κατασχεθείσες ποσότητες αυξήθηκαν. Χαρακτηριστικό της προαναφερθείσας προσαρμογής της παράνομης εφοδιαστικής αλυσίδας με την εκμετάλλευση των πωλήσεων μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, είναι ότι παρά τα μέτρα, τόσο οι υποθέσεις όσο και οι ποσότητες αυξήθηκαν κατά το 2020 στα καπνικά προϊόντα που εντοπίστηκαν και κατασχέθηκαν στα ταχυδρομικά δέματα όσο και στα εμπορεύματα που μεταφέρονται από ταχυμεταφορείς.

Ειδικότερα, όσον αφορά τα τσιγάρα και τον καπνό για στριφτά τσιγάρα που προορίζονται για τη λαθραία αγορά της Κύπρου, όπως φαίνεται στα δύο πιο κάτω διαγράμματα, παρουσιάστηκε μια δραματική μείωση στις κατασχέσεις μεταξύ των ετών 2015 και 2016.

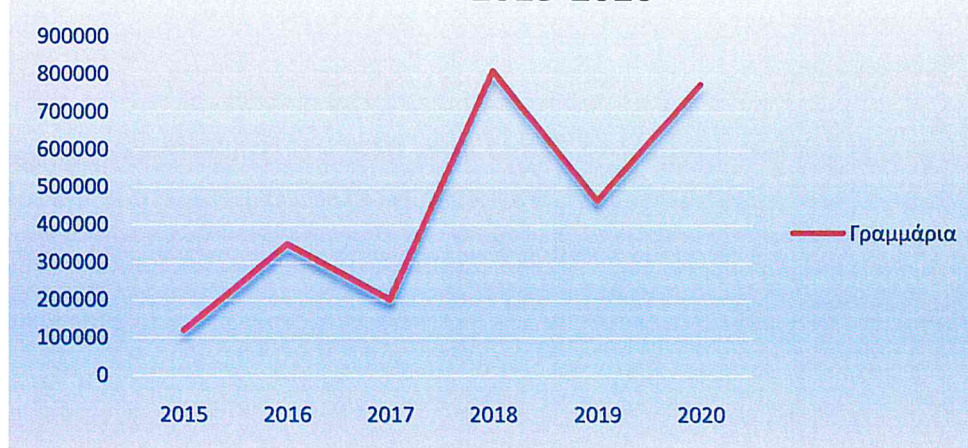

Από το 2016 και μετά υπήρξαν αυξομειώσεις στη λαθραία αγορά των δύο αυτών ειδών.

Αντίθετα από το 2015 παρατηρείται μια σταθερή αυξητική τάση στις κατασχέσεις καπνού για ναργιλέ οι οποίες ξεπέρασαν και τον καπνό για στριφτά τσιγάρα.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΠΝΟΥ ΓΙΑ ΝΑΡΓΙΛΕ ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΑΝΑΛΩΣΗ - 2015-2020

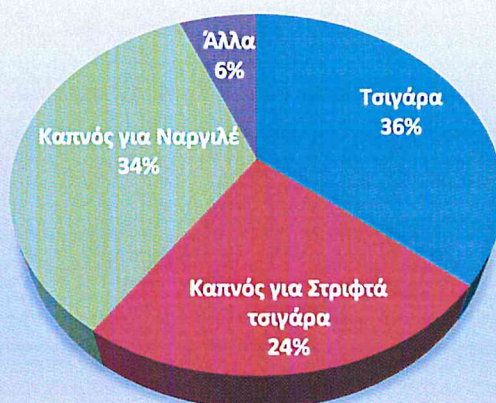
Παρά τη σημαντική μείωση, τα τσιγάρα εξακολουθούν να είναι πρώτα στις κατασχέσεις σε σχέση με τα υπόλοιπα καπνικά προϊόντα. Για το έτος 2019, τα κατασχεθέντα τσιγάρα που προορίζονταν για επιτόπια ανάλωση ανήλθαν στο 45% των συνολικά κατασχεθέντων ποσοτήτων καπνικών προϊόντων, ο καπνός για ναργιλέ στο 27% και ο καπνός για στριφτά τσιγάρα στο 25%.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΠΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΑΝΑΛΩΣΗ - 2019

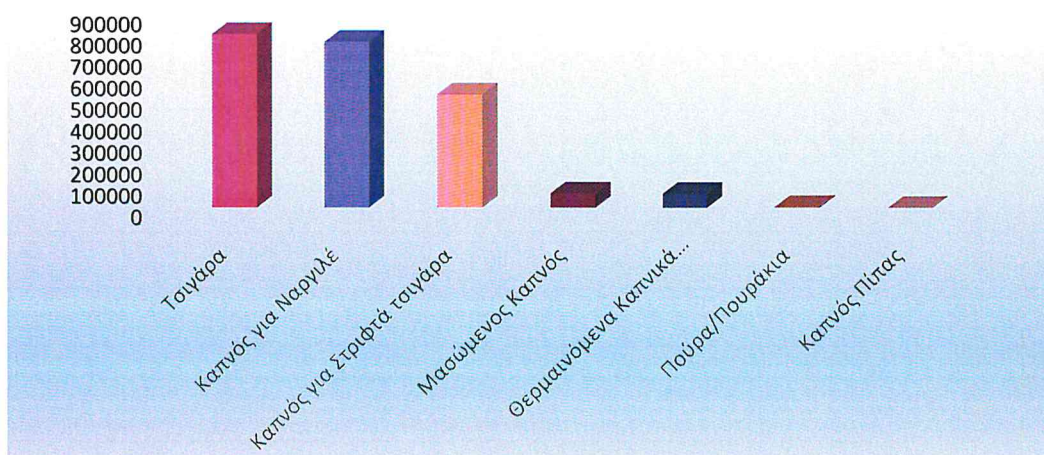
Κατά το 2020, ο καπνός για ναργιλέ σημείωσε περαιτέρω αύξηση (34%) φτάνοντας σχεδόν τα τσιγάρα που παραμένουν στην πρώτη θέση με ποσοστό 36%, ενώ ο καπνός για στριφτά τσιγάρα διατηρήθηκε στην τρίτη θέση με ποσοστό 24%.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΠΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΕ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΑΝΑΛΩΣΗ - 2020

Τόσο στο προηγούμενο όσο και στο ακόλουθο διάγραμμα, όπου παρουσιάζεται η σύγκριση μεταξύ των κατασχεθεισών ποσοτήτων όλων των καπνικών προϊόντων κατά το 2020, είναι εμφανής η αυξητική τάση των κατασχέσεων και η εξασφάλιση ξεκάθαρου μεριδίου της λαθραίας αγοράς από νέα καπνικά προϊόντα όπως ο μασώμενος καπνός και τα θερμαινόμενα καπνικά προϊόντα.

ΚΑΤΑΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΠΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΤΑ ΕΙΔΟΣ 2020

Αυτή η τάση, σε συνδυασμό με την τάση για χρήση του διαδικτύου και των μέσω κοινωνικής δικτύωσης για την πώληση των λαθραίων καπνικών προϊόντων και της διανομής μέσω των ταχυδρομικών δεμάτων, των δεμάτων που μεταφέρονται από ταχυμετοφορικές εταιρείες όσο και στις αποσκευές των αεροπορικών επιβατών, αποτελούν τις κυρίαρχες τάσεις του 2020 για την κυπριακή αγορά.

Από την πιο πάνω ανάλυση είναι ξεκάθαρο ότι η πώληση των παράνομων εμπορευμάτων συμβάλλει στην παραοικονομία, όπου οι εγκληματίες εκμεταλλεύονται τα τρωτά σημεία των υφιστάμενων νόμιμων εμπορικών διαύλων ή χρησιμοποιούν δίκτυα λαθρεμπορίου για να φέρουν τα εμπορεύματα που δεν πληρούν τις προδιαγραφές και τις νομοθεσίες, στην παράνομη αγορά.

Η ζήτηση για τα εν λόγω παράνομα προϊόντα παραμένει υψηλή παρά τους πολυάριθμους νόμους που περιορίζουν τις διαφημίσεις, τις απαγορεύσεις του καπνίσματος σε δημόσιους χώρους, τους ψηλότερους φόρους, τις αυξημένες ποινές, τις αστικές και ποινικές διώξεις και τα περιοριστικά μέτρα που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Τέλος, το λαθρεμπόριο καπνικών αποτελεί πηγή εισοδήματος για οργανωμένες εγκληματικές ομάδες σε εθνικό, Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και υπάρχουν ενδείξεις ότι συνδέεται με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η καταπολέμηση του παράνομου εμπορίου καπνικών αποτελεί συνεπώς σημαντικό παράγοντα για την προστασία και την ασφάλεια των πολιτών.

Η αυξανόμενη απειλή από το παράνομο εμπόριο προϊόντων καπνού απαιτεί μεγαλύτερη κατανόηση των εγκληματικών δραστηριοτήτων και των οικονομικών επιχειρηματικών μοντέλων για τη βελτίωση του αντίκτυπου των προσπαθειών των αρχών επιβολής του νόμου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Απαιτεί την ανάπτυξη αυστηρών και συμπαγών εθνικών στρατηγικών και σχεδίων δράσης με την εμπλοκή όλων των αρμοδίων υπηρεσιών και φορέων, τα οποία, λόγω του διεθνούς χαρακτήρα του φαινομένου θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις Ευρωπαϊκές και διεθνείς συμβάσεις, νομοθεσίες, πολιτικές και στρατηγικές που στοχεύουν σε μια παγκόσμια συντονισμένη αντίδραση.

Η ανάγκη για συντονισμένη δράση σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για να μπορέσει να αντιμετωπιστεί το παγκόσμιο αυτό φαινόμενο, τονίστηκε και στη Στρατηγική της ΕΕ που εκδόθηκε στις 6/6/2013 (COM (2013) 324). Η στρατηγική και το σχετικό σχέδιο δράσης προβλέπουν στοχευμένα εσωτερικά και εξωτερικά μέτρα για την ενίσχυση του αγώνα κατά του διασυνοριακού λαθρεμπορίου τσιγάρων κι άλλων προϊόντων καπνού, με πρωταρχικό στόχο τη διασφάλιση της νόμιμης αλυσίδας εφοδιασμού, την ενίσχυση της επιβολής του νόμου και την αντιμετώπιση των κινήτρων στα οποία βασίζεται το παράνομο εμπόριο. Στις 16 Μαΐου 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε έκθεση προόδου προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της εν λόγω στρατηγικής, η οποία συμπέρανε ότι παρά τα μέτρα που είχαν ληφθεί από το 2013 και μετά, το πρόβλημα του παράνομου εμπορίου καπνού εξακολουθεί σήμερα να προκαλεί τις ίδιες ανησυχίες που προκαλούσε και στο παρελθόν και θα πρέπει η ΕΕ και τα Κράτη Μέλη της να συνεχίσουν να αντιμετωπίζουν την απειλή του παράνομου εμπορίου και των μεταβαλλόμενων τρόπων προώθησής του, καθώς αυτή η παράνομη δραστηριότητα είναι επιβλαβής για τη δημόσια υγεία, την οικονομία και την ασφάλεια. Αποφασίστηκε ότι δεν απαιτείται στην παρούσα φάση η αναθεώρηση της στρατηγικής του 2013. Στις 7 Δεκεμβρίου 2018 υιοθετήθηκε ένα δεύτερο σχέδιο δράσης (COM(2018) 846) με βάση την εν λόγω στρατηγική για την περίοδο 2018-2022.

Η ανάπτυξη μεθόδων για την παρακολούθηση της εξάπλωσης των νέων τάσεων απάτης και την πάταξη της παράνομης διακίνησης των καπνικών προϊόντων αλλά και την παράλληλη διασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ των ελέγχων και της διευκόλυνσης του νόμιμου εμπορίου, περιλαμβάνονται στη Στρατηγική τόσο του Τμήματος Τελωνείων όσο και του Υπουργείου Οικονομικών της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Μέσα στο πιο πάνω πλαίσιο και λαμβάνοντας υπόψη την Ευρωπαϊκή στρατηγική αλλά και τα μέτρα που θα πρέπει να εφαρμόσουν τα Κράτη Μέλη είτε σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είτε σε εθνικό επίπεδο, αναπτύχθηκε η παρούσα στρατηγική για την αντιμετώπιση του σοβαρού αυτού φαινομένου.

3. ΟΡΑΜΑ

Λαμβάνοντας υπόψη τα πιο πάνω, η ανάπτυξη στρατηγικής για την πάταξη του φαινομένου, η οποία λαμβάνει υπόψη τα Κυπριακά δεδομένα αλλά είναι εναρμονισμένη και με τη σχετική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θεωρείται επιτακτική ανάγκη.

Το όραμά μας είναι η πρόληψη του λαθρεμπορίου καπνικών, ο αδιάκοπος εντοπισμός και δίωξη όσων ασχολούνται με αυτό και η αλλαγή της υπάρχουσας αντίληψης ισορροπίας κινδύνου και κέρδους, με σκοπό την εξάλειψη του λαθρεμπορίου και όλων των μορφών απάτης στον τομέα αυτό, την ενίσχυση του νόμιμου εμπορίου, την αποτελεσματική είσπραξη των εσόδων του κράτους και την προστασία της ασφάλειας και υγείας της κοινωνίας.

4. ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Η προώθηση των στόχων της στρατηγικής γίνεται με γνώμονα:

- το δημόσιο συμφέρον,
- τη νομιμότητα,
- τη διαφάνεια, την αντικειμενικότητα και τον σεβασμό προς τους πολίτες/φορολογούμενους,
- τη γνώση της διεθνούς, Ευρωπαϊκής και Κυπριακής πραγματικότητας και την προσπάθεια για συνεχή βελτίωση, βάζοντας στο επίκεντρο τον άνθρωπο, τόσο το ανθρώπινο δυναμικό των αρμοδίων αρχών όσο και τους πολίτες,
- την ανάπτυξη μιας πολυεπίπεδης και συντονισμένης προσέγγισης, κατανοώντας τη διασυνοριακή και διατομεακή φύση του φαινομένου που απαιτεί συνεργασία μεταξύ διαφόρων υπηρεσιών, αρχών επιβολής του νόμου, οργανισμών και άλλων εταίρων σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο,
- την αποτελεσματική χρησιμοποίηση των πόρων.

5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

5.1. Ενίσχυση Νομικού Πλαισίου - Αυστηρότερες Ποινές

Για την πάταξη του λαθρεμπορίου και γενικά της απάτης στον τομέα των καπνικών προϊόντων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι αρχές επιβολής του νόμου. Στην Κυπριακή Δημοκρατία η κύρια αρμόδια αρχή για την πάταξη του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων είναι το Τμήμα Τελωνείων, παρόλο που όσον αφορά τον έλεγχο της αγοράς και λόγω της εμπλοκής του οργανωμένου εγκλήματος στις διάφορες μορφές απάτης στον τομέα αυτό, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι άλλες αρχές επιβολής του νόμου δηλαδή η Αστυνομία και η ΜΟΚΑΣ.

Το Τμήμα Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας, ως τελωνειακή, φορολογική αλλά και αρχή επιβολής του νόμου, είναι αρμόδιο για την εφαρμογή των βασικών σχετικών νομοθεσιών που είναι ο περί Τελωνειακού Κώδικα Νόμος 94(I) του 2004, ο περί Φόρων Κατανάλωσης Νόμος 91(I) του 2004, ο περί Ελέγχου της Διακίνησης Εμπορευμάτων που παραβιάζουν Δικαιώματα διανοητικής Ιδιοκτησίας Νόμος 61(I)/2018, ο περί Ελέγχου Ρευστών Διαθεσίμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από την Κοινότητα και της Άσκησης Ενδοκοινοτικών Ελέγχων σε Ρευστά Διαθέσιμα Νόμος 53(I)/2009 κλπ.

Μέσα στα πλαίσια των συνεχών προσπάθειών που καταβάλλει το Τμήμα Τελωνείων για την πάταξη του λαθρεμπορίου καπνικών, συμμετέχει ενεργά σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, στην υιοθέτηση σχετικών νομοθεσιών και συμβάσεων. Ως εκ τούτου, η Κυπριακή Δημοκρατία συμμετέχει στις νομικά δεσμευτικές συμφωνίες που υπέγραψε η ΕΕ και τα Κράτη Μέλη της με τους κύριους κατασκευαστές καπνικών προϊόντων. Επίσης, κύρωσε το Πρωτόκολλο για την εξάλειψη του παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού στη Σύμβαση πλαίσιο της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας για τον Έλεγχο του Καπνού. Το Πρωτόκολλο αποσκοπεί στη διασφάλιση της αλυσίδας εφοδιασμού με γνήσια καπνικά προϊόντα, ειδικότερα μέσω συστημάτων παρακολούθησης και εντοπισμού των προϊόντων καπνού από τα συμβαλλόμενα Μέρη του Πρωτοκόλλου, εντός πέντε ετών από την έναρξη ισχύος του. Το Πρωτόκολλο προβλέπει επίσης σύστημα αδειοδότησης για ορισμένες δραστηριότητες, κανόνες δέουσας επιμέλειας για τους εμπλεκόμενους στην εφοδιαστική αλυσίδα, καθώς και κανόνες για τις διαδικτυακές πωλήσεις, τις πωλήσεις αφορολογητών ειδών και τις ελεύθερες ζώνες. Στηρίζει επίσης τη διεθνή συνεργασία μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου. Σήμερα, το Πρωτόκολλο, το οποίο τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 2018, αντιπροσωπεύει τη βασική απάντηση της διεθνούς κοινότητας στο διασυνοριακό παράνομο εμπόριο καπνικών προϊόντων.

Σύμφωνα με το Άρθρο 6 του περί του Πρωτοκόλλου για την Πάταξη του Λαθρεμπορίου Καπνικών Προϊόντων στη Σύμβαση Πλαίσιο για τον Έλεγχο του Καπνού της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (Κυρωτικού) Νόμου 9(III) του 2017, κάθε πράξη ή παράλειψη που αναφέρεται στο άρθρο 14 του Πρωτοκόλλου, αποτελεί ποινικό αδίκημα και, σε περίπτωση καταδίκης προσώπου, αυτό υπόκειται σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη ή σε χρηματική ποινή που δεν υπερβαίνει τις εκατό χιλιάδες ευρώ (€100.000) ή και στις δύο αυτές ποινές.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τις πρόνοιες του Πρωτοκόλλου, η ΕΕ έχει ήδη επικαιροποιήσει και ενισχύσει την Ευρωπαϊκή νομοθεσία για τον έλεγχο του καπνού με την Οδηγία 2014/40/ΕΕ. Τα άρθρα 15 και 16 της Οδηγίας 2014/40/ΕΕ αφορούν τη δημιουργία πανευρωπαϊκού συστήματος ιχνηλασιμότητας και τα χαρακτηριστικά ασφαλείας για τα προϊόντα καπνού με σκοπό την αντιμετώπιση του ζητήματος του παράνομου εμπορίου.

Η Οδηγία 2014/40/ΕΕ μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας με τον περί Προστασίας της Υγείας (Έλεγχος του Καπνίσματος) Νόμο 24(I)/2017. Σύμφωνα με τους Κανονισμούς 17(12) και 18(4) των περί Προστασίας της Υγείας (Έλεγχος του Καπνίσματος) Κανονισμών του 2017, Κ.Δ.Π. 84/2017, ο Διευθυντής του Τμήματος Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι η αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων.

Για τον καθορισμό των τεχνικών λεπτομερειών που απαιτούνται για την πλήρη λειτουργία του συστήματος ιχνηλασιμότητας και των χαρακτηριστικών ασφαλείας των προϊόντων καπνού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τον Κατ' εξουσιοδότηση Κανονισμό (ΕΕ) 2018/573, τον Εκτελεστικό Κανονισμό (ΕΕ) 2018/574 και την Εκτελεστική Απόφαση (ΕΕ) 2018/576, που δημοσιεύτηκαν στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 16/4/2018.

Το σύστημα ιχνηλασιμότητας και τα χαρακτηριστικά ασφαλείας τέθηκαν σε εφαρμογή στις 20 Μαΐου 2019 για τα τσιγάρα και τον καπνό για στριφτά τσιγάρα και για τα υπόλοιπα προϊόντα καπνού θα εφαρμοστούν στις 20 Μαΐου 2024.

Στόχος της παρούσας στρατηγικής είναι:

- η προώθηση εθνικών εφαρμοστικών νομοθεσιών, κανονισμών και διαδικασιών για την αποτελεσματική εφαρμογή των πιο πάνω νομοθετικών εργαλείων που προστέθηκαν στη φαρέτρα των διωκτικών αρχών, τόσο όσον αφορά τα προληπτικά, αποτρεπτικά και κατασταλτικά μέτρα που θα στηριχτούν στις εν λόγω νομοθεσίες αλλά και όσον αφορά το ύψος των ποινών,
- η τροποποίηση του περί Τελωνειακού Κώδικα Νόμου και του περί Φόρων Κατανάλωσης Νόμου, με την επισήμανση ότι μεταξύ των προτεινόμενων τροποποιήσεων περιλαμβάνεται και η αύξηση των ποινών.

5.2. Αυστηρότερος Έλεγχος της Εφοδιαστικής Αλυσίδας

Όπως αναφέρεται και στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Πάταξη του Λαθρεμπορίου Καπνικών του 2013 (COM(2013) 324, 6 Ιουνίου 2013), οι διαφορές στη φορολογία και τις ποινές μεταξύ των Κρατών Μελών αλλά κυρίως μεταξύ των Κρατών Μελών και των τρίτων χωρών, δημιουργούν σημαντικά κίνητρα για τους λαθρέμπορους. Λαμβάνοντας υπόψη τα σαφή κίνητρα που έχουν οι εγκληματίες για να επιδοθούν σε παράνομο εμπόριο, τα μέτρα για τον έλεγχο της αλυσίδας εφοδιασμού, είτε από τις αρχές είτε από τους ίδιους τους οικονομικούς φορείς, κρίνονται σήμερα σε μεγάλο βαθμό ανεπαρκή.

Γι' αυτό τόσο το προαναφερθέν Πρωτόκολλο για την Πάταξη του Λαθρεμπορίου όσο και η Οδηγία 2014/40/ΕΕ και οι συναφείς Εκτελεστικές Πράξεις κι εθνικές νομοθεσίες, στοχεύουν στη διασφάλιση της αλυσίδας εφοδιασμού βάσει ενός πανευρωπαϊκού συστήματος παρακολούθησης και εντοπισμού και απαραίσιων χαρακτηριστικών ασφάλειας σε επίπεδο μονάδας συσκευασίας.

Στα πλαίσια του συστήματος ιχνηλασιμότητας:

- Όλα τα πακέτα προϊόντων καπνού φέρουν ένα μοναδικό αναγνωριστικό κωδικό.
- Οι οικονομικοί φορείς (κατασκευαστές, εισαγωγείς, χονδρέμποροι, διανομείς) που εμπλέκονται στο εμπόριο καπνικών προϊόντων καταγράφουν στο σύστημα τις κινήσεις αυτών των πακέτων σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού.
- Στα δεδομένα έχουν πρόσβαση οι αρμόδιες αρχές των Κρατών Μελών της ΕΕ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για σκοπούς επιβολής του νόμου.

Σύμφωνα με το σύστημα χαρακτηριστικών ασφαλείας, όλα τα πακέτα μονάδων προϊόντων καπνού που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ υποχρεούνται να φέρουν ένα χαρακτηριστικό ασφαλείας που αποτελείται από ορατά και μη ορατά στοιχεία, επιτρέποντας στις αρμόδιες αρχές να ελέγχουν την αυθεντικότητά τους.

Ένα σύστημα παρακολούθησης κι εντοπισμού των καπνικών προϊόντων σε όλο το φάσμα της εφοδιαστικής αλυσίδας θα λειτουργήσει και σε παγκόσμιο επίπεδο, σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου, εντός πέντε ετών από τη θέση του σε ισχύ.

Άλλες βασικές διατάξεις του Πρωτοκόλλου που αφορούν τον έλεγχο της εφοδιαστικής αλυσίδας των προϊόντων καπνού και των μηχανημάτων παραγωγής των εν λόγω προϊόντων, προνοούν τη δημιουργία ενός συστήματος αδειοδότησης κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου που εμπλέκεται στην κατασκευή, την εισαγωγή και την εξαγωγή των προϊόντων καπνού και των μηχανημάτων παραγωγής. Περαιτέρω απαιτεί από όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται στην αλυσίδα εφοδιασμού του καπνού, των καπνικών προϊόντων και των μηχανημάτων παραγωγής να διεξάγουν τη δέουσα

επιμέλεια όσον αφορά την επιλογή των πελατών τους και γενικά των συνεργατών τους.

Οι πιο πάνω πρόνοιες συμπληρώνονται από τις διατάξεις για την τήρηση αρχείων, την ασφάλεια και τη λήψη προληπτικών μέτρων, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την αναφορά ύποπτων συναλλαγών, τις πωλήσεις μέσω του διαδικτύου, των τηλεπικοινωνιών ή οποιασδήποτε άλλης υπό ανάπτυξη τεχνολογίας, την υποχρέωση να εφαρμόσουν τα Μέρη αποτελεσματικούς ελέγχους για τον καπνό και τα προϊόντα καπνού στις ελεύθερες ζώνες, συμπεριλαμβανομένης της μη ανάμειξης των καπνικών προϊόντων με άλλα προϊόντα.

Η παρούσα στρατηγική στόχο έχει τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων, νομοθετικών και διοικητικών, για την άμεση και αποτελεσματική εφαρμογή όλων αυτών των μέτρων για τον καλύτερο έλεγχο της εφοδιαστικής αλυσίδας.

5.3. Πρόληψη και Καταστολή - Ενίσχυση των Αρχών Επιβολής του Νόμου

Το Τμήμα Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας, τόσο ως φοροσυλλεκτική αρχή όσο και ως αρχή επιβολής του νόμου, διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην καταπολέμηση του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων τόσο στα εξωτερικά σύνορα όσο και στους ελέγχους που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές του στην εσωτερική αγορά της χώρας.

Λόγω των ραγδαίων και συνεχών αλλαγών που αναλύθηκαν πιο πάνω, το Τμήμα Τελωνείων όπως και όλες οι αρχές επιβολής του νόμου των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια πολυάριθμες προκλήσεις και δυσκολίες.

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων, την προσαρμογή στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον που αφορά τις διάφορες απάτες στα καπνικά προϊόντα και τη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα, το Τμήμα Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας συνεχίζει να εκσυγχρονίζεται, να αναδιοργανώνει τις δομές του και να ενισχύεται, κυρίως στους ακόλουθους τομείς:

1. Προσαρμογή του συστήματος της διαχείρισης των πληροφοριών και της ανάλυσης κινδύνου με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση του εν λόγω κινδύνου, λαμβάνοντας υπόψη και τη σχετική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαχείριση των τελωνειακών κινδύνων (COM(2014) 527, 21/8/2014).
2. Αξιοποίηση όλων των υφιστάμενων συστημάτων πληροφοριών και ανάλυσης κινδύνου και διερεύνηση της δυνατότητας χρήσης νέων τεχνολογιών.
3. Διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας του συστήματος ελέγχου τόσο στα εξωτερικά σύνορα όσο και της ενδοκοινοτικής κυκλοφορίας των καπνικών προϊόντων και των ελέγχων στην εσωτερική αγορά.
4. Ενίσχυση της επιχειρησιακής και διερευνητικής ικανότητας του Τμήματος.
5. Ανάπτυξη πολυεπίπεδης και συντονισμένης προσέγγισης σε συνεργασία με όλες τις συναρμόδιες υπηρεσίες και αρχές επιβολής του νόμου, Ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, ανταλλαγή εμπειρογνωμοσύνης και συμμετοχή σε κοινές εθνικές, Ευρωπαϊκές και παγκόσμιες επιχειρήσεις.
6. Περαιτέρω ανάπτυξη ενός ισορροπημένου και διαφανούς κοινωνικού διαλόγου τόσο με τους πολίτες όσο και με τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς.

7. Χρήση της δυνατότητας τεχνικής ανάλυσης δειγμάτων των κατασχεθέντων εμπορευμάτων για εξασφάλιση περαιτέρω πληροφοριών σχετικά με τη γεωγραφική προέλευση των παράνομων φορτίων καπνού και την υποβοήθηση στη διερεύνηση των υποθέσεων.
8. Εκσυγχρονισμός των υποδομών και της τεχνολογίας που χρησιμοποιεί το Τμήμα Τελωνείων. Εξασφάλιση σύγχρονων συστημάτων και εξοπλισμού τόσο με εθνικούς πόρους όσο και με την εξασφάλιση Ευρωπαϊκών κονδυλίων.
9. Συνεχής εκπαίδευση των λειτουργών του Τμήματος Τελωνείων. Συμμετοχή τους στην εφαρμογή της στρατηγικής και του σχετικού σχεδίου δράσης και ενεργότερη εμπλοκή στη μελλοντική τους αναθεώρηση.

5.4. Προσαρμογή σε ένα συνεχώς μεταβλητό περιβάλλον μέσω της βελτίωσης της γνώσης σχετικά με την έκταση, τη φύση και τις τάσεις του παράνομου εμπορίου

Καθώς οι εγκληματίες εκμεταλλεύονται συνεχώς νέες ευκαιρίες για μεγιστοποίηση των κερδών τους από την απάτη, η στρατηγική πρέπει να είναι δυναμική και να επιτρέπει την αντιμετώπιση των νέων απειλών.

Όπως αναφέρεται και πιο πάνω στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, στο παρελθόν τόσο στην Κύπρο όσο και σε Ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, οι αρμόδιες αρχές επικέντρωναν τη στρατηγική, τις δράσεις και τους πόρους τους στην πάταξη του λαθρεμπορίου τσιγάρων ενώ την τελευταία πενταετία εντοπίζεται αύξηση του λαθρεμπορίου και άλλων καπνικών προϊόντων όπως του καπνού για στριφτά τσιγάρα και του καπνού για ναργιλέ. Αντίστοιχα παρατηρείται μείωση του λαθρεμπορίου αυθεντικών τσιγάρων γνωστών εμπορικών σημάτων και αύξηση του λαθρεμπορίου φτηνών άγνωστων εμπορικών σημάτων και απομιμήσεων. Περαιτέρω η παράνομη παραγωγή τσιγάρων φαίνεται να μετατοπίζεται από τις τρίτες χώρες εντός των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης η έλλειψη ελέγχου και φορολόγησης του ακατέργαστου καπνού ο οποίος διακινείται ελεύθερα και καταλήγει σε παράνομα εργοστάσια βιομηχανοποίησης καπνικών προϊόντων. Τέλος, αρχίζουν να γίνονται αντικείμενο λαθρεμπορίου καινούρια είδη καπνικών προϊόντων όπως τα θερμαινόμενα καπνικά προϊόντα.

Κατά συνέπεια, το παγκόσμιο αποτύπωμα της απάτης στον τομέα των καπνικών μεταβάλλεται συνεχώς και θα πρέπει οι στρατηγικές και η στοχοθέτηση να μεταβάλλονται αναλόγως. Για να γίνει όμως αυτό, θα πρέπει τα αρμόδια υπουργεία και οι αρχές επιβολής του νόμου να αναλύουν συνεχώς αυτό το ευμετάβλητο περιβάλλον και να προσαρμόζονται αναλόγως.

Η μελέτη και η μέτρηση της λαθραίας αγοράς καπνικών είναι πολύ δύσκολη και απαιτεί τη χρήση διαφόρων μεθόδων. Δυστυχώς, τόσο σε Κυπριακό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, δεν υπάρχει επί του παρόντος ανεξάρτητη έρευνα εκτίμησης της κλίμακας και της ανάπτυξης της παράνομης αγοράς. Τα στατιστικά στοιχεία βασίζονται στις κατασχέσεις οι οποίες δεν μπορούν να παράσχουν πλήρη εικόνα της παράνομης αγοράς. Ως εκ τούτου, απαιτούνται περαιτέρω πληροφορίες, βασισμένες για παράδειγμα στα πρότυπα κατανάλωσης και σύγχρονα εργαλεία και επιστημονικές μέθοδοι, ώστε να υποστηριχτεί μια καλύτερα τεκμηριωμένη και στοχοθετημένη χάραξη πολιτικής.

Συνεπώς, το Τμήμα Τελωνείων, πέρα από τη βελτίωση των δυνατοτήτων και μεθόδων ανάλυσης κινδύνου, μπορεί να διενεργεί σε ετήσια βάση, σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα, ανεξάρτητη έρευνα στην οποία να στηρίζεται ο συνεχής εκσυγχρονισμός, η εκπαίδευση των λειτουργών, η προσαρμογή των δράσεων και της στρατηγικής.

5.5. Ενημέρωση, Ευαισθητοποίηση Πολιτών

Εκτός από τις οικονομικές και κοινωνικές ομάδες που επηρεάζονται άμεσα από τις διάφορες μορφές απάτης στον τομέα των καπνικών προϊόντων, υπάρχει η αντίληψη στο ευρύ κοινό ότι αυτές οι δραστηριότητες επηρεάζουν μόνο φοροεισπρακτικά το κράτος χωρίς οποιαδήποτε θύματα ή σοβαρές συνέπειες. Ακόμα κι όταν οι καταναλωτές παράνομων καπνικών προϊόντων αντιλαμβάνονται ότι η μειωμένη τιμή επηρεάστηκε από τη μη καταβολή των αναλογούντων δασμών και φόρων, μπορεί να μην κατανοούν την έκταση των εγκληματικών δραστηριοτήτων που κρύβονται πίσω από αυτό και τον τρόπο που τα κέρδη στα οποία συνεισφέρουν με την αγορά τέτοιων εμπορευμάτων, μπορεί να χρησιμοποιούνται.

Σύμφωνα με το Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 482 με θέμα “Public Perception of Illicit Tobacco Products” που δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2019 και παρέχει μια επικαιροποιημένη εκτίμηση της εμπειρίας και της αντίληψης του κοινού για τη λαθραία αγορά στα καπνικά προϊόντα, ένας στους τρεις Ευρωπαίους που καπνίζουν σήμερα λέει ότι του έχουν προσφερθεί για αγορά λαθραία τσιγάρα. Τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Κύπρο, η χαμηλή τιμή θεωρείται ως ο κύριος λόγος για το κάπνισμα λαθραίων τσιγάρων. Αυτό σχετίζεται με το προφίλ των ανθρώπων στους οποίους προσφέρονται λαθραία τσιγάρα, οι οποίοι τείνουν να είναι άνεργοι ή/και να αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες. Στην Κύπρο η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε ότι το κύριο πρόβλημα που δημιουργεί η μαύρη αγορά των τσιγάρων είναι η απώλεια φόρων για το κράτος. Επίσης, η πλειοψηφία των Κυπρίων θεωρεί ότι οι κύριες πηγές εσόδων για το οργανωμένο έγκλημα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι τα ναρκωτικά, η πορνεία, η εμπορία ανθρώπων και το λαθρεμπόριο όπλων. Μόνο ένα μικρό ποσοστό Κυπρίων αναγνωρίζει ότι η μαύρη αγορά τσιγάρων είναι μία από τις βασικές πηγές εσόδων για τις ομάδες οργανωμένου εγκλήματος. Η έρευνα επίσης διαπίστωσε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων δεν είναι βέβαιη ότι θα μπορούσε να διακρίνει ένα πακέτο τσιγάρων μαύρης αγοράς από ένα νόμιμο πακέτο. Αυτό δείχνει ότι υπάρχει περιθώριο αύξησης της ενημέρωσης του κοινού σχετικά με τη σημασία του λαθρεμπορίου καπνικών προϊόντων για τις ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, για τις συνέπειες που αυτό έχει στη δημόσια υγεία αλλά και για τον τρόπο αναγνώρισης των λαθραίων καπνικών.

Η ευαισθητοποίηση, τόσο όλων των εμπλεκόμενων στην εφοδιαστική αλυσίδα οικονομικών φορέων όσο και των καταναλωτών, σχετικά με τις συνέπειες του παράνομου εμπορίου και η καλλιέργεια φορολογικής συνείδησης, τόσο του ενήλικου πληθυσμού όσο και ατόμων νεαρότερης ηλικίας που είναι πιο ευάλωτα στα θέματα αυτά, αποτελεί βασικό πυλώνα της παρούσας στρατηγικής.

Στην προσπάθεια αυτή για αλλαγή της αντίληψης του κοινού και μείωση της ανοχής του στην απάτη, το Υπουργείο Οικονομικών και το Τμήμα Τελωνείων επενδύουν σε προγράμματα για αλλαγή της στάσης του κοινού, για την ενημέρωση σχετικά με τις συνέπειες στην ασφάλεια και την υγεία των πολιτών,

τη μείωση της ανοχής στη συμμετοχή στην παράνομη αγορά και την ευαισθητοποίηση του κοινού για την εγκληματικότητα και την ευρύτερη επίδραση της απάτης περιλαμβανομένης της χρηματοδότησης του σοβαρού οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Για τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων της ενημερωτικής εκστρατείας, σημαντική κρίνεται η συνεργασία με άλλα ενδιαφερόμενα Υπουργεία, Τμήματα, Υπηρεσίες και οργανισμούς και η χρήση πρόσθετων καναλιών επικοινωνίας κατάλληλων για τις διάφορες στοχευόμενες ομάδες.

Πέραν των στοχευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, εφαρμόζονται σύγχρονες εκστρατείες μέσω των μέσων μαζικής ενημέρωσης, του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που διασφαλίζουν την καταλληλότητα των προβαλλόμενων μηνυμάτων σε σχέση με την επιχειρησιακή δραστηριότητα και τις ανάγκες των τοπικών κοινών, με συνεχή αξιολόγηση για την ανάπτυξη της προσέγγισης και τη μεγιστοποίηση του αντικτύπου.

6. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

6.1. Σχέδιο Δράσης

Για την υλοποίηση της Στρατηγικής, το Τμήμα Τελωνείων εκπονεί σχέδιο δράσης στο οποίο αναλύονται οι επιμέρους δράσεις που πρέπει να αναληφθούν. Σε αυτό αναφέρονται οι αρμόδιοι Τομείς για την υλοποίηση της κάθε δράσης καθώς και τα σχετικά χρονοδιαγράμματα και οι δείκτες παρακολούθησης.

Η πρόοδος εφαρμογής του σχεδίου δράσης παρακολουθείται ετησίως ούτως ώστε να λαμβάνονται έγκαιρα τα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα, όπου και όταν απαιτείται.

6.2. Προϋπολογισμός

Ο απαραίτητος, για την υλοποίηση της στρατηγικής, προϋπολογισμός καλύπτεται από τον προϋπολογισμό του Τμήματος Τελωνείων.

6.3. Αναθεώρηση Στρατηγικής

Η παρούσα στρατηγική αφορά την περίοδο 2021-2025.

Η πρόοδος εφαρμογής της στρατηγικής παρακολουθείται συνεχώς και υποβάλλεται ετήσια αναφορά προόδου.

Έξι μήνες πριν την ολοκλήρωση του κύκλου εφαρμογής της, το Τμήμα Τελωνείων προχωρεί στην ανάλυση της κατάστασης και στην αξιολόγηση της εφαρμογής της και υποβάλλει στο Υπουργείο Οικονομικών σχετική αναφορά και εισηγήσεις για την επικαιροποίησή της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ – ΠΗΓΕΣ

1. Στρατηγικό Σχέδιο 2019-2021 του Υπουργείου Οικονομικών
2. Στρατηγικό Σχέδιο 2020-2023 του Τμήματος Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας
3. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Ενίσχυση της καταπολέμησης του λαθρεμπορίου τσιγάρων και άλλων μορφών παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού – Μια συνολική στρατηγική της ΕΕ - COM(2013) 324, 6/6/2013
4. Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Έκθεση προόδου σχετικά με την εφαρμογή της ανακοίνωσης της Επιτροπής «Ενίσχυση της καταπολέμησης του λαθρεμπορίου τσιγάρων και άλλων μορφών παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού – Μια συνολική στρατηγική της ΕΕ COM(2013) 324 –COM(2017) 235
5. Συμπεράσματα Συμβουλίου για την ενίσχυση της καταπολέμησης των διαφόρων μορφών παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού στην ΕΕ - 15638/17
6. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή – 2^ο Σχέδιο Δράσης για την πάταξη του παράνομου εμπορίου προϊόντων καπνού 2018-2022 - 15462/18
7. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με τη στρατηγική της ΕΕ και το σχέδιο δράσης για τη διαχείριση τελωνειακών κινδύνων: Αντιμετώπιση των κινδύνων, ενίσχυση της αλυσίδας εφοδιασμού και διευκόλυνση του εμπορίου
8. Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 482 με θέμα “Public Perception of Illicit Tobacco Products” που δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2019
9. Μελέτη KPMG - A study of the illicit cigarette consumption in the European Union, UK, Norway and Switzerland, 2019 Results – Published 18/6/2020
10. Στατιστικά στοιχεία κατασχέσεων καπνικών προϊόντων του Τμήματος Τελωνείων της Κυπριακής Δημοκρατίας